

პოსტ-თავადაზნაურთა სოციალური
ტრანსფორმაცია პოლონეთსა და
საქართველოში

სოციოლოგიური სემინარის მასალები

***The Social Transformation of Post-
Nobles in Poland and Georgia***

Sociological seminar materials

თბილისი
2015

*პოსტ-თავადაზნაურთა სოციალური
ტრანსფორმაცია პოლონეთსა და
საქართველოში*

*პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემიის ფილოსოფიისა
და სოციოლოგიის ინსტიტუტის და საქართველოს
მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საზოგადოებრივ
მეცნიერებათა განყოფილების დემოგრაფიის კომისიის*

*პირველი ერთობლივი სოციოლოგიური სემინარის
მასალები*

(ვ ა რ შ ა ვ ა 2 0 1 5)

***The social transformation of Post-
Nobles in Poland and Georgia***

***Institute of Philosophy and Sociology, Polish
Academy of Sciences, and Demographic Commission
of the Department of Social Sciences, the National
Academy of Georgia,***

Materials of the first joint sociological seminar

(Warsaw, 2015)

Tbilisi

2015

ნაშრომში წარმოდგენილია ქართველ და პოლონელ სოციოლოგთა პირველ ერთობლივ სემინარზე „პოსტ-თავადაზნაურთა სოციალური ტრანსფორმაცია პოლონეთსა და საქართველოში“ წაკითხული მოხსენებები.

ნაშრომი განკუთვნილია სოციოლოგების, დემოგრაფებისა და ამ საკითხით დაინტერესებული ყველა პირისათვის.

სარედაქციო კოლეგია: ა. სულაბერიძე
 ნ. გომელაური
 ი. ქუთათელაძე
 თ. ნამგალაშვილი

The given work includes the report of the first joint seminar on “Post-Nobles social transformation in Poland and Georgia” presented by Georgian and Polish sociologists.

The work is intended for sociologists, demographers and all persons interested in this issue.

Editorial Board: Sulaberidze A.
 Gomelauri N.
 Kutateladze I.
 Namgalashvili T.

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: მარინა ხაჩატუროვა
IT Support: Marina Khachaturova

ISBN 978-9941-0-8480-5

შინაარსი

წინასიტყვაობა.....	4
პოლონეთის პოსტ-თავადაზნაურული გარემოს კვლევის შედეგების შესაძლო გამოყენება თანამედროვე ქართველი თავადაზნაურობის შესწავლისათვის	6
თავადაზნაურთა ტრანსფორმაციის თავისებურებანი საქართველოში	17
თავადაზნაურთა ტრანსფორმაცია მე-20 საუკუნის განმავლოში (საქართველოს კონტექსტი)	25
INTRODUCTION	35
THE POSSIBLE APPLICATION OF RESEARCH FINDINGS ON POLISH POST-NOBLE MILIEU FOR STUDYING CONTEMPORARY GEORGIAN NOBILITY	37
THE CHARACTERISTICS OF TRANSFORMATION OF NOBLEMEN IN GEORGIA.....	47
TRANSFORMATION OF NOBILITIES DURING THE 20TH OF CENTURY (GEORGIA’S CASE).....	53

წინასიტყვაობა

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიასა და პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემიებს შორის 2006 წლის 10 მაისს ურთიერთთანამშრომლობის თაობაზე დადებული ხელშეკრულების შესაბამისად, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების დემოგრაფიის კომისიასა და პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემიის ფილოსოფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტებს შორის 2014 წლის დეკემბრიდან დაიწყო თანამშრომლობა.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის, აკადემიკოს ოთარ კვესიტაძის გადაწყვეტილებით, მეცნიერული კონტაქტების დამყარების მიზნით ჩამოსულ, პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემიის ფილოსოფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის პროფესორ რაფალ სმოჩინსკისთან თანამშრომლობა დაევალა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების დემოგრაფიის კომისიის წევრს, პროფესორ ავთანდილ სულაბერიძეს. 2015 წლის ერთწლიანი პროგრამით გათვალისწინებულ იქნა საქართველოსა და პოლონეთის პოსტ-თავდაზნაურთა საზოგადოებაში ტრანსფორმაციის ერთობლივი სოციოლოგიური კვლევა და მიღებული შედეგების საფუძველზე სოციოლოგიური სემინარის მოწყობა.

2014 წლის დეკემბერში, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტის სხდომაზე პროფესორ რ. სმოჩინსკის მოხსენებამ დაადასტურა, რომ პოლონეთის მხარეს ამ თვალსაზრისით საკმაო გამოცდილება გააჩნდა, ხოლო ქართველი სოციოლოგებისთვის ეს საკითხი სიახლეს წარმოადგენდა.

პროფესორ რ. სმოჩინსკის და პროფესორ ავთანდილ სულაბერიძის ერთობლივად შემუშავებული სოციოლოგიური კითხვარით, კვლევა ჩაატარეს ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის თანამშრომლებმა: ნინო გომელაურმა (ჯგუფის ხელმძღვანელი), ნათია შუშტაკაშვილმა, მარიამ სულაბერიძემ და ნინო ქურდაძემ.

პოლონელ და ქართველ სოციოლოგთა ერთობლივი ერთწლიანი თანამშრომლობა, მოუხედავად დროის სიმცირისა და ფინანსური პრობლემებისა, ნაყოფიერი აღმოჩნდა, რაც მომავალი მეცნიერული თამანშრომლობის საწინდარია. ამაზე მეტყველებს, 2015 წლის ოქტომბერში, პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემიის ინსტიტუტში კვლევის შედეგების საფუძველზე ჩატარებული ქართველ და პოლონელ სოციოლოგთა პირველ სოციოლოგიურ სემინარზე წარდგენილი მოხსენებები, რომლებსაც გათავაზობთ ორ ენაზე (ქართულ-ინგლისური) და მათი შეფასება თქვენთვის მოგვიწერეთ.

საქართველოს მეცნიერებათა
ეროვნული აკადემიის
საზოგადოებრივ მეცნიერებათა
განყოფილების ხელმძღვანელი
აკადემიკოსი

როინ მეტრეველი

რაფალ სმოჩინსკი ტომას ზარიცკი

პოლონეთის პოსტ-თავადაზნაურული გარემოს კვლევის შედეგების შესაძლო გამოყენება თანამედროვე ქართველი თავად-აზნაურობის შესწავლისათვის

შესავალი

სტატიაში განხილულია პოლონური პოსტ-თავადაზნაურული გარემოს მიმდინარე კვლევის შედეგები და მათი შესაძლო გამოყენება თანამედროვე ქართველ თავად-აზნაურთა შთამომავლობის შესწავლისათვის. იგი მოიცავს სამ ნაწილს: პირველი, პოლონელი თავად-აზნაურების თანამედროვე სოციოლოგიური მდგომარეობა ევროპელ თავადაზნაურობასთან შედარებით. მეორე, პოლონეთში მიმდინარე კვლევების ძირითად დასკვნები. მესამე ნაწილში განხილულია კეთილშობილურ მემკვიდრეებსა და ინტელიგენციის ფენათა შორის ურთიერთკავშირი, ხოლო ბოლოს შესაბამისი პროექტის საქართველოში დაწყების აქტუალობა.

კვლევის მეთოდოლოგია

არსებობს მცირე, მაგრამ მზარდი ლიტერატურა დაფუძნებული ემპირიულ კვლევაზე, რომელიც ცხადყოფს, რომ ევროპის პოსტ-ფეოდალურმა გარემომ (მაგ: გერმანია, ჰოლანდია, საფრანგეთი, პოლონეთი, ფინეთი, ავსტრია და ასევე

იაპონია) მიუხედავად ისტორიული მოვლენებისა, შეინარჩუნა გარკვეული სოციალური მნიშვნელობა (Dronkers 2003; Dronkers, Schijf 2003; Korom, Dronkers 2009; Saint Martin 2003). ცხადია, დღეს თავადაზნაურობა განსხვავდება ფეოდალური პერიოდისა და პოსტ-თანამედროვე სოციალური სტრუქტურისაგან, თუმცა თანამედროვე მერიტოკრატიული საზოგადოების ბირთვი არ დაშლილა, იგი ისევ ქმნის კეთილშობილური სოციალური თანხვედრის საფუძველს. ზოგიერთ ევროპულ ქვეყანაში მათ შორის პოსტ-კომუნისტურ ქვეყნებში მათ ჩამოართვეს ყველანაირი საკუთრება, მაგრამ ამას ხელი არ შეუშლია კონკრეტული იდენტურობის ჩამოყალიბებაში. კვლევებმა, რომლებიც ხორციელდება თანამედროვე თავადაზნაურობისა და არისტოკრატიული საზოგადოების შესწავლისათვის, აჩვენებს რომ ამ გარემოცვის კვლავწარმოქმნა კონკრეტულად დამოკიდებული იყო იმ სოციოლოგიურ და კულტურულ კაპიტალზე, რომელიც თავად დააგროვეს.¹ გამოიკვეთა სხვა ჩვეულებებიც: მატრიმონიალური ჰომოგამია, გვართა შორის ურთიერთობების შენარჩუნება, გენიალოგიური მეხსიერების განვითარება, თაობათა სოციალიზაცია გაფართოებული ოჯახების საზღვრებში. თანამედროვე თავადაზნაურების სოციალური და კულტურული ურთიერთობების შესწავლა სცილდება ოჯახურ საზღვრებს და ისმება კითხვა, არის თუ

¹ ეს პროექტი დაფინანსებულია პოლონეთის ეროვნული სამეცნიერო ცენტრის (NCN) გრანტით“ ფეოდალური მემკვიდრეობის გავლენა და თანამედროვე პოსტ-კეთილშობილური ელიტის ფუნქციები პოლონეთის სამოქალაქო მოდელის ფორმირებაში“, No. Umo-2011/03 / B" HS6 / 03971. ასევე ეფუძნება სტატიას Smoczyński Rafał, Tomasz Zarycki. 2012. "Współczesne Polskie Elity Postszlacheckie W Kontekście Europejskim" *Kultura i Społeczeństwo* 1/201. 1/2012: 261-92.

არა ამ გარემოცვის წევრობა უპირატესობა? თუ ვივარაუდებთ ელიტის პროფესიულ პოზიციებს თანამედროვე მერიტოკრატიულ საზოგადოებაში. მაგალითად, დონკერმა (2003) ნიდერლანდებში შეადარა ელიტის პოზიციები, მე-20 საუკუნის განმავლობაში, თავადებსა და მაღალი ბურჟუაზიის ოჯახებს შორის. აღმოჩნდა, რომ ელიტარული პოზიციის მიღწევის ალბათობა, არ შემცირებულა. მისივე განმარტებით ვვარაუდობთ, რომ თავადაზნაურთა სოციალურ და კულტურულ კაპიტალს შეუძლია შეინარჩუნოს აქტუალობა, მოიპოვოს რა ელიტარული პოზიციები თანამედროვე საზოგადოებაში მანამ, სანამ ისინი შეინარჩუნებენ თავიანთ გამორჩეულ თვისებებს, სანამ ისინი იყენებენ მატრიმონიულ ჰომოგამიას და მშობლები მხარს უჭერენ თავდაპირველი სოციალიზაციის კრიტიკულ პოზიციებს ახალ თაობასთან მიმართებაში. ეს ყველაფერი კი კულტურული ურთიერთობის განვითარებაში ეხმარებათ.

პოლონელ თავადაზნაურობის კვლევა

პოლონეთის ეროვნული სამეცნიერო ცენტრის მიერ დაფინანსებული პროექტი (ფეოდალური მემკვიდრეობის გავლენა და თანამედროვე პოსტ-კეთილშობილური ელიტის ფუნქციები პოლონეთის სამოქალაქო მოდელის ჩამოყალიბებაში) ხორციელდება 2012 წლიდან. კვლევამ დაადასტურა მთელი რიგი საკითხებისა, რომლებიც შემოთავაზებული იყო დასავლეთ ევროპის სოციოლოგების მიერ. პროექტის მიხედვით კვლევამ აჩვენა, რომ პოლონეთის თავადაზნაურობამ შეინარჩუნა ერთობა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში (Smoczynski, Zarycki 2012; Ochał 2011; Rogowska-Augustynowicz 2008). მკვლევართა აზრით, პირები,

რომლებიც დაკავშირებულნი არიან ამ გარემოცვასთან, უნდა მივიჩნიოთ, პოლონეთის პირველი რესპუბლიკის მდიდარი თავადაზნაურების შთამომავლებად, რომლის წევრებმაც დაამყარეს ნათესაური კავშირი ბოლო საუკუნეების მანძილზე. თანამედროვე ურთიერთობის ფარგლებში ჩამოყალიბდა პროქსიმალური და შორეული ნათესაობის ხაზი, გაუმჯობესებული რამდენიმე თაობის მიერ, მიზანმიმართულად იზრდება ძალისხმევა რათა კულტივირებულ იქნას გენეოლოგიური ცოდნა, ნაჩვენებია ხაზების მთელი რიგი კომბინაცია, რომელთაც გადაკვეთეს ცალკეული ოჯახები. ეს კვლევა ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ გაფართოებული ოჯახი, რომელიც შედგება ორი ან მეტი თაობისგან, არის დაკავშირებული სოციალურ ჯგუფთან, თუმცა არ რეგულირდება არცერთი ფორმალური კრიტერიუმის მიერ, იგი წარმოადგენს საკმაოდ არაოფიციალურ “უხილავი საზოგადოების“ წევრობის სოციალურ ქსელს, რომელიც უნდა იყოს აღიარებული ოჯახის სხვა წევრების მიერ. ამ კვლევის მიხედვით, მხოლოდ პოსტ-არისტოკრატიული გარემოცვა გვთავაზობს საკმარისი რაოდენობის კაპიტალს, რომელიც შეამსუბუქებს სოციალურ, ცოლ-ქმრულ და იდეოლოგიურ კვლავწარმოების პროცესს პოლონელ თავადაზნაურებში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, არისტოკრატიული ქსელი ქმნის შესაფერის ტრადიციულ „თავადაზნაურთა სამეზობლოს“, როგორც ჯერზი ჯიდლიცკი (2008) და ანდრეი ზაიაჩკოვსკი (1961) აღნიშნავენ, წარმოადგენს საჭირო სოციალურ ჯგუფს, რომელიც იცავს კეთილშობილურ იდენტობას ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე. დღესდღეობით ეს „უხილავი კეთილშობილური მეზობლობა“, მიუხედავად მისი მრავალგზის გადაკვეთისა სხვა კლასებთან და

ჯგუფებთან, ქმნის საკმარის სოციალურ ბაზას, რომელიც ხელს უშლის უარყოფითი გვლენა მოახდინოს იდენტობაზე. მიუხედავად იმისა, რომ პოლონეთის არისტოკრატები წარმოადგენენ კონკრეტულ შერეულ იდენტურობებს, რომლებიც კვეთენ, როგორც კლასის, ასევე სხვადასხვა სოციალურ და პროფესიონალურ პოზიციებს, სოციალურ სისტემაში დამკვიდრება იცავთ მათ საკუთარი იდენტურობის დაკარგვისაგან. მე-19 საუკუნეში წვრილმა თავადაზნაურობამ დაკარგა თავისი იდენტურობა ორი თაობის მანძილზე ზემოთ ხსენებულ სამეზობლოს დატოვების შემდგომ. პოსტ-არისტოკრატული გარემოცვის სოციალური რიტუალები ეს არის - უპირველეს ყოვლისა ჰომოგამიური ქორწინება, ადრეული ასაკის სოციალიზაცია, როცა ოჯახის ახალგაზრდა წევრები თავისუფალ დროს და დღესასწაულებს ატარებენ თავიანთ ნათესავებთან², რათა გააფართოონ მრავალშრიანი სივრცე, სადაც ამ საზოგადოების თანაგვარობაა დარეგისტრირებული.³

² ეს დაკვირვება უზრუნველყოფს შესაფერის ფიზიკურ განლაგებას (ნახსენები ბურდიეს მიერ 1989, 2007 ფრანგ არისტოკრატებთან მიმართებაში), რომელიც წარმოადგენს გადამწყვეტ მნიშვნელობას კულტურულ ურთიერთობებში (აღნიშნული დონკერსის მიერ 2003 ჰოლანდიურ კონტექსტში) ასევე უზრუნველყოფს ეფექტურ საშუალებას შევიდეს ფართო ოჯახურ ქსელში.

³ კვლევა განხორციელდა 2013-დან 2015-მდე. გამოკითხვები ჩატარდა არა მარტო ვარშავასა და კრაკოვში, არამედ სხვა ქვეყნებშიც. გამოკითხვა ჩატარდა ოფიციალური ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან, რომელთაც გამოავლინეს კომპეტენტური ცოდნა და გამოცდილება განალიზების სფეროში. შემდეგ იყო გამოყენებული „ინტენსიური განვითარების სტრატეგია“, რათა ურთიერთობა დაემყარებინათ რესპოდენტებთან, რომლებიც არ იყვნენ დაკავშირებული ოფიციალურ ორგანიზაციებთან, არამედ შეინარჩუნეს ურთიერთობა (ნათესაური კავშირები) გაფართოებულ ოჯახებთან. ეს არაოფიციალური გარემოცვა იყო იდენტიფიცირებული, როგორც პოსტ-თავადაზნაურობის ძირითადი წყობა თანამედროვე პოლონეთში. ნიმუში მოიცავს 72 გამოკითხულს (10 ქალი) ასაკი 20-დან 75-მდე. ნიმუში დაყოფილი იყო 4 ორგანიზაციულ კატეგორიად: გაფართოებული ოჯახის წევრები (36 გამოკითხული) პოლონეთის სათავადაზნაურო ასოციაცია (18) პოლონეთის

კეთილშობილური ინტელიგენცია პოლონეთის სამოქალაქო მოდელთან კავშირში

ჩვენი კვლევის მეორე ნაწილი ეხება თავადაზნაურთა მემკვიდრეობის გავლენას პოლონეთის სამოქალაქო მოდელზე და შეისწავლის საზოგადოებრივი ფენის სტატუსის ეფექტურობის მექანიზმს, კერძოდ თანამედროვე პოლონეთის ინტელიგენციის ფენისა. იგი ამტკიცებს, რომ თუმცა მე-19 საუკუნის ბოლოს და მე-20 საუკუნის დასაწყისში, პოლონეთის ინტელიგენციამ თანდათანობით ჩაანაცვლა თავადაზნაურობა, მაინც შეინარჩუნა მთელი რიგი კოლექტიური თვითმყოფადობის იდენტურობის თვისებები, რომელიც მნიშვნელოვან სოციალურ დისტანციას ქმნიდა სხვადასხვა კატეგორიის პირებთან, როგორც სოციალური დამოკიდებულება იმ პირების მიმართ, რომლებიც ითვლებოდნენ ინტელიგენციად და არ შეესაამებოდნენ მაღალი მორალისა და სამოქალაქო სტანდარტებს. ყოფილი ფეოდალური თავადაზნაურობის გარდაქმნა იყო გარკვეულწილად ანალოგიური პროცესი, როცა წარმოიშვა თანამედროვე ბურჟუაზია, დემონსტრირებული ბურდიეს მიერ, მიუხედავად რევოლუციური გენეალოგიისა, იყენებდა უამრავ არისტოკრატიულ კულტურულ სტრატეგიებს. ფეოდალური გადმონაშთების მანიფესტაციები მაღალ საზოგადოებათა შორის გამოვლენილი იყო არა მხოლოდ პოლონეთის

მიწათმფლობელების ასოციაციის წევრები (9) და არასამთავრობო პირები (10). ზოგიერთი ორგანიზაციული კატეგორია ნაწილობრივ ემთხვევა რესპოდენტებში, ამ გზით ეს ციფრები არ ქმნიან 100 %-ს. პოლონეთის რესპუბლიკის პოლიტიკური სისტემის გათვალისწინებით, სადაც არ არსებობდა ოფიციალური ინსტიტუტი, რომელიც აღიარებდა და აღწესდებდა თავადაზნაურთა წევრებს, ძნელია ჯანსაღი მეთოდების გამოყენება, ამგვარად გადაწყვიტეთ განვახორციელოთ ამ გამოკითხვაზე დამყარებული ხარისხიანი კვლევა.

მეორე რესპუბლიკის დროს (Tazbir 1979; Mich 2000), არამედ კომუნისტური პერიოდის დროსაც, როცა მთელი რიგი საკუთრების მფლობელობის უფლებაჩამორთმეულ თავადაზნაურობას შეუერთდა ინტელიგენცია. (მაგ: ექიმები, მასწავლებლები, საკანცელარიო მოხელეები) (Chalasiński 1946). ამ ფეოდალურმა მემკვიდრეობამ არა მხოლოდ ძლიერი ზეგავლენა მოახდინა ინტელიგენციის ცხოვრების სტილზე, არამედ მოიტანა გაცილებით ღრმა სოციალურ-კულტურული შედეგები. მე-19 საუკუნეში ინტელიგენცია აყალიბებს პოლონეთის სამოქალაქო მოდელს, რომელმაც ნატურალიზაციის პირობებში მოიცვა უფრო ფართო სოციალური ფენა (Jedlicki 2008; Zarycki 2009; Zarycki, Warczok 2014). ეს პროცესი შეიძლება შეფასდეს როგორც წარმოსახვითი ჩამოყალიბების პროცესი. ლაკლაუს მიხედვით (1990), რომელიც აყალიბებს სოციალური პრობლემების გარჩევის სფეროს, ეფექტური სოციალური რეზონანსი მიღებული ამ გამოსვლებიდან, რომელიც წინასწარ განისაზღვრა წარმოსახვის ჰორიზონტის მიერ. აღსანიშნავია, რომ ეს წარმოსახვა წარმოადგენს მაგალითს ჰეგემონური სტრუქტურისა, რომელსაც აღწევს ყოველდღიურ ცხოვრებაში (ლაკლაუ 1990: 64). ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო ასპექტი ამ მემკვიდრეობისა დაკავშირებულია სიმბოლურ ძალადობასთან, რომელიც პოლონეთის იერარქიაში ორგანიზების მიხედვით განსხვავდება და არის დაპირისპირება „უხეშსა“ და „მბრძანებელს“ შორის. ეს განსხვავებული მექანიზმი სხვადასხვა კლასიფიკაციის სტატუსით თანამედროვე პოლონეთის საზოგადოების ფენაზე სხვადასხვაგვარდ მოქმედებს (სმოჩინსკი, ფიცჯერალდი, ზარიცკი 2015).

ეს არ ნიშნავს იმას, რომ თანამედროვე პოლონელი თავადაზნაურობა მთლიანად შეუერთდა ინტელიგენციას. პირიქით, როგორც ჩვენი ემპირიული მონაცემები ცხადყოფს, მათ მოახერხეს შეენარჩუნებინათ კონკრეტული სტრუქტურული მახასიათებლები. მოახერხეს, გაეფართოებინათ რამდენიმე თაობასთან დაკავშირებული ოჯახები და გაეფართოვებინათ მატრიმონიალური ჰომოგამიის ფართო ნათესაური კავშირი. ნათესაობის მაორიენტირებელი ასპექტების ნაკლებობას განიცდის ინტელიგენცია თავიანთ ოჯახებში. ინტელიგენციის შთამომავლები არ სოციალიზირდებიან დიაქრონულ ისტორიულ პერსპექტივაში და არ წარმოადგენენ მნიშვნელოვან რესურსს რეალური სტატუსის პოზიციონირებისას.

მიუხედავად ჩვენი მტკიცებისა (სმოჩინსკი, ზარიცკი 2013), აღინიშნება მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ცვლილება, თანამედროვე თავადაზნაურობა უნდა იქნას აღქმული, როგორც თანამედროვე პოლონური ინტელიგენციის განუყოფელი ნაწილი.

ვებერისეული და მარქსისტული პერსპექტივის მიხედვით, თავადაზნაურობა არ არსებობდა, როგორც დამოუკიდებელი სოციალური კლასი, რომელიც განიცდიდა აგრარული წარმოების ნაკლებობას, ეს არის ინტელიგენცია, რომელიც უზრუნველყოფს პოსტ-არისტოკრატიული გარემოცვის არსებობასა და ფუნქციონირებას, როგორც მის კონკრეტულ ფენას, რომელთა წევრებიც დასაქმებულები არიან ძირითადად წამყვან პოზიციებზე. ჩვენ ვამტკიცებთ, რომ დაქვემდებარება აზნაურებსა და ინტელიგენციის ფენათა შორის მსგავსია დასავლეთ ევროპული ბურჟუაზიისა და არისტოკრატიის ურთიერთკავშირისა.

პოლონური კვლევის შედეგების შესაძლო გამოყენება ქართველი თავადაზნაურობის შესწავლისას

ანალოგიური კვლევა შეიძლება განხორციელდეს საქართველოშიც და ვისარგებლოთ დასავლეთ ევროპასა და პოლონეთში ჩატარებული კვლევებით, მაგრამ ეს კვლევა ორიენტირებული უნდა იყოს ქართულ თავისებურებებზე, განსაკუთრებულ ისტორიულ დამოკიდებულებით კავკასიის რეგიონში და საბჭოთა სპეციფიკის გათვალისწინებით.

შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ როგორც პოლონეთში, ასევე საქართველოს რესპუბლიკაში, პოლიტიკური სისტემის სპეციფიკის გათვალისწინებით, სადაც არ არის ფორმალური ინსტიტუტი, რომელიც აღიარებს და აღნუსხავს თავადაზნაურთა წევრებს, რთულია გამოიყენო რაოდენობრივი კვლევა, ამიტომ რეკომენდირებულია თვისებრივი კვლევა. კვლევამ უნდა დაადგინოს სოციალური აქტიორები, რომლებიც იყენებენ კეთილშობილურ მემკვიდრეობას და დაყოს ისინი კატეგორიებად. კითხვა უნდა დაისვას, რამდენად არიან ეს ჯგუფები არაფორმალური, ან თუ არიან ინსტიტუციონალიზებული და მნიშვნელოვანია, გავარკვიოთ, რომელი ჯგუფი იყენებს კეთილშობილურ მემკვიდრეობას უფრო ეფექტურად.

როდესაც ჩვენ განვახორციელებთ ჩვენი კვლევა პოლონეთში, მივხვდით მის ეფექტურობას და შესაძლებლობას, ლეგიტიმურობა მიენიჭოს თავადაზნაურთა ტრადიციებს, კერძოდ მის ელიტარულ კლასს და გამოიყენოს მისი მემკვიდრეობა სხვადასხვა ტიპის სოციოლოგიური აქტივობების დაკანონებისთვის. საინტერესოა შევისწავლოთ ის თავისებურებები, რამაც ეს ჯგუფი გადაარჩინა საბჭოთა პერიოდში. თვისებრივ კვლევას შეუძლია შეისწავლოს რეორგანიზაციის სტრატეგიები, რომელსაც იკვლევდა ლონგინა

ჯაკუბოვსკაია (2012) კომუნიზმის პერიოდში. ყველაზე საინტერესო დაკავშირებულია კეთილშობილური გარემოცვის სოციალური სტრუქტურის აღწერასთან. ანალიზი დაკავშირებული უნდა იყოს ჯგუფის შიდა კავშირების თავისებურებებთან, მათი აღწარმოების მეთოდებთან. კითხვები უნდა იყოს მიმართული ჯგუფის წევრების კრიტერიუმების კვლევისკენ, ჯგუფის შიდა იერარქიული მდგომარეობისკენ, თვისობრივი კითხვები ასევე უნდა ეხებოდეს პოსტ-კეთილშობილური გარემოცვის ურთიერთობებს სხვა სოციალური ჯგუფების მიმართ.

პოლონეთის კვლევის გათვალისწინებით, ამ უკანასკნელმა კვლევამ შეიძლება რიგ საკითხებთან ერთად შეამოწმოს სოციალური დისტანციის სტრატეგიები სხვა სოციალური ჯგუფების მიმართ.

ბოლოს, კვლევამ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს ქართული პოსტ-კეთილშობილური გარემოცვის სოციალური და კულტურული კაპიტალის შენარჩუნების პრაქტიკას. იმის გათვალისწინებით, რომ ადრე ჩატარებულმა კვლევამ პოლონეთსა და სხვა ევროპულ ქვეყნებში, უჩვენა, რომ სავარაუდოდ გადაამწყვეტი როლი ენიჭება ამ რესურსებს პოსტ-კეთილშობილური იდენტურობის შენარჩუნებაში. ქართველმა მეცნიერებმა სხვა საკითხებთან ერთად შეიძლება გამოიკვლიონ კეთილშობილური საზოგადოების ცხოვრების სხვა საკითხებიც, ოჯახური ტრადიციების შენარჩუნება (მათ შორის ქორწილები, დაკრძალვები და რელიგიური დღესასწაულები), სხვადასხვა სახის მეჯლისები, რომელსაც ზოგჯერ გარეშე პირი ესწრება, გენეოლოგიური კომპეტენციები ამ წევრებსა და გარემოცვას შორის, გვარებს შორის ნათესაური კავშირები. დაგეგმილი კვლევის უპირატესობა იქნებოდა,

შეისწავლოს ქართული და რუსული თავადაზნაურობის ურთიერთკავშირი, გამოიკვლიოს ქართულ-რუსული ინტელიგენციის ურთიერთობები წარმოქმნილი მე-19 საუკუნის მიწურულიდან. შეიძლება რომ ზოგიერთი იდეა გამოყენებული იქნას ჩვენი ნამუშევრიდან ინტელიგენტური რევოლუცია რუსეთის იმპერიის პერიფერიაზე და პოლონელი ინტელიგენციის როლის შესახებ (ზარიცკი, სმოჩინსკი 2014). თუ ამისთვის რუსული იმპერიის მოდელი გამოდგება.

ავთანდილ სულაბერიძე
ვლადიმერ სულაბერიძე
ნათია შუმტაკაშვილი

თავადაზნაურთა ტრანსფორმაციის თავისებურებანი საქართველოში

ვიდრე ქართველ თავადაზნაურთა ტრანსფორმაციას თანამედროვე პირობებში განვიხილავდეთ, საჭიროდ მიგვაჩნია განვიხილოთ ამ პროცესის დამახასიათებელი თავისებურებანი ისტორიულ კონტექსტში. საქმე ისაა, რომ ქართველ თავადაზნაურთა დღევანდელი შთამომავლობის მოღვაწეობა ბევრად განსხვავდება წინა საუკუნეებში თავადაზნაურთა ვალდებულებებისგან. ამ უკანასკნელთა ტრანსფორმაცია ყოველთვის მწვავე და რთულ პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოებაში მიმდინარეობდა. ამის გამო ევროპის ქვეყნებისგან განსხვავებით იგი რიგი თავისებურებებით ხასიათდებოდა.

შეიძლება ითქვას, რომ წინა საუკუნეებში სხვა რელიგიური რწმენის მქონე არაბების, მონღოლების, სპარსელების და ოსმალების შემოსევებს ისე არ დაუზარალებიათ ქართველი თავადაზნაურობა, როგორც ერთმორწმუნე მართლმადიდებელ რუსეთს, ჯერ იმპერიის, შემდეგ კომუნისტური რეჟიმის პერიოდში.

რუსეთის იმპერიამ ჯერ კიდევ 1801 წელს დაარღვია 1783 წელს საქართველოს რუსეთის მფარველობის ქვეშ შესვლის გაფორმებული „გიორგიევსკის ტრაქტატის“ პირობები და ძალადობრივად გააუქმა სამეფო ტახტი, ხოლო სამეფო დინას-

ტიის მემკვიდრე ბაგრატიონები სამშობლოდან გადაასახლა. მათთან ერთად სასტიკად იდევენბოდნენ ბაგრატიონთა სამეფო კარის მომხრე თავადებიც. სწორედ ამ პერიოდში რუსეთის იმპერატორმა, მანამდე ცალ-ცალკე არსებული ქართული ფეოდალური კლასის ორი ფენა თავადები და აზნაურები, ერთ კლასად – თავადაზნაურობად გააერთიანა და სტატუსით ერთმანეთს გაუთანაბრა, თუმცა მათ შორის ქონებრივი სხვაობა მაინც დარჩა.

ეს ფაქტი მიგვაჩნია ქართველ თავად-აზნაურთა ძალადობრივი ტრანსფორმაციის ერთერთ თავისებურებად, რაც ევროპის ქვეყნებში არ მომხდარა. საქმე ისაა, რომ ამ აქციით რუსეთმა დაიწყო ქართული ფეოდალური არისტოკრატის რღვევა. კერძოდ, თუ მანამდე ქართველი თავადაზნაურობა წარმოგვიდგებოდა ქვეყნის არისტოკრატად, როგორც ქვეყნის ელიტა და მას წამყვანი ადგილი ეკავა საკუთარი ქვეყნის პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ ცხოვრებაში ამის შემდეგ, რამდენადაც საქართველოში მმართველ სამოხელეო აპარატს უკვე რუსეთის იმპერია ძირითადად რუსებით აკომპლექტებდა, მათ დაეკარგათ მმართველი ელიტის ფუნქცია.

ამას დაემატა რუსეთის იმპერიის მიერ საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმების შემდეგ საეკლესიო აზნაურების ყმა-მამულებით, სახაზინოდ გამოცხადება, რამაც კიდე უფრო დაამძიმა ქართველ თავადაზნაურთა სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და ტრანსფორმაცია.

რუსეთის იმპერიას ქართველი თავადაზნაურთა „ლიკვიდაცია“ უადვილებდა ქვეყნის სრულ ანექსიას. ბუნებრივია, ქვეყნის დამოუკიდებლობის და თავისუფლების დაკარგვას ქართველი თავადაზნაურობა ვერ შეეგუებოდა და ხშირად

აწყობდა აჯანყებებს და შეთქმულებებს. შეიძლება ითქვას, რომ 1832 წლის თავადაზნაურთა შეთქმულებამ, მიუხედავად დამარცხებისა, სათავე დაუდო ქართველ თავადაზნაურთა ახალ თვისობრივ ტრანსფორმაციას, რაც გამოიხატა ევროპაში განათლების მიღებით ქართული კულტურის აღორძინებაში. შექმნეს მოსახლეობაში წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება, რამაც არსებითი როლი შეასრულა დაბალი ფენის – გლეხობის განათლების საკითხში.

რამდენადაც საქართველოში მე-19 საუკუნის ბოლოს და მე-20 საუკუნის დასაწყისში კაპიტალიზმი კლასიკური ფორმით ვერ ჩამოყალიბდა, ამიტომ ევროპის ქვეყნებისგან განსხვავებით, საქართველოში ვერ მოხერხდა თავადაზნაურთა ბურჟუაზიული არისტოკრატის ელიტის სახით ფორმირება.

მე-19 საუკუნისგან განსხვავებით, ახლად აღდგენილი დამოუკიდებლობის (1918-1921 წწ.) დაკარგვის შემდეგ ბევრად უფრო მწვევე ფორმით გაგრძელდა ქართველ თავადაზნაურთა „ლიკვიდაცია“. შეიძლება ითქვას, რომ რაც ვერ მოახერხა რუსეთის იმპერიამ იგი წარმატებით განახორციელა საბჭოთა ხელისუფლების რეპრესიებმა, რაც ევროპის ქვეყნებისგან განსხვავებით ორ ეტაპად განხორციელდა. პირველი – 1921-1940 წწ. და მეორე – მე-2 მსოფლიო ომის შემდგომ. რამდენადაც საქართველოსგან განსხვავებით აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში კომუნისტური რეპრესიები მხოლოდ ომის შემდეგ განხორციელდა. ამ ქვეყნებმა მეტ-ნაკლებად შეინარჩუნეს ბურჟუაზიული არისტოკრატია. მათ მომავალ თაობას მეტ-ნაკლებად შეუნარჩუნეს ეროვნულ-კულტურული და ტრადიციული ნორმები, რაც გადამწყვეტი აღმოჩნდა 1990-იან წლებში. ამ ქვეყნების დამოუკიდებლობის აღდგენასა და საბაზრო ეკო-

ნომიკაზე „ხავერდოვან“ გადასვლაში. ამასთან საქართველოსგან განსხვავებით ამაში გარკვეული როლი ითამაშა ამ ქვეყნების მეზობლობამ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებთან.

მათგან განსხვავებით საქართველოში ჯერ კიდევ რუსეთის იმპერიის რეპრესიებით დაუძლურებულმა ქართველმა თავადაზნაურობამ მე-20 საუკუნეში ვეღარ გაუძლო ორ ეტაპად განხორციელებულ კომუნისტურ რეპრესიებს და 1960-იან წლებიდან ფაქტიურად მოხდა მათი შთამომავლობის აღრევა ახალი ტიპის კომუნისტურ საზოგადოებაში, სადაც ქვეყნის მართვას მუშურ-გლეხური „არისტოკრატია“ აძლავდა ტონს. აღნიშნულის შედეგად ქართულ თავადაზნაურობას დარჩა მხოლოდ წარსულის ნოსტალგია და იგი პიროვნულად თანდათანობით Homo soveticus-ად ჩამოყალიბდა. ქართველ თავადაზნაურთა შთამომავლობა ოჯახის შექმნისას აღარ აქცევდა ყურადღებას მეუღლის სოციალურ წარმომავლობას. შეიქმნა „საბჭოთა არისტოკრატია“ ე.წ. „პარტოკრატის“ სახით, რომელმაც 1990-იან წლებში „კლექტოკრატიული“ ფენა წარმოშვა. მათ შემადგენლობაში თავადაზნაურთა წარმომავლობის პირები ნაკლებად, ან თითქმის არ არიან. ეს განაპირობა თავადაზნაურთა შთამომავლების ჯერ კიდევ კომუნისტურ პერიოდში ძირითადად კულტურის, ხელოვნების, განათლების და მეცნიერების სფეროში მოღვაწეობამ.

თავადაზნაურთა შთამომავლობა, როგორც Homo soveticus-ი აღმოჩნდა კომუნისტურ იდეოლოგიაზე დაფუძნებულ კომუნისტურ-საბჭოური მომხმარებლური და ავტორიტარული ტიპის საზოგადოებაში, რომლის წევრებსაც სახელმწიფოს მხრიდან გარანტირებული ჰქონდა დასაქმება, ხელფასი და პენსია. სახელმწიფო ბიუჯეტიდან

უზრუნველყოფილი ჰქონდა განათლების მიღების, სოციალური და ჯანმრთელობის დაცვის გარანტიები. ამასთან, თუ Homo soveticus-ი სახელმწიფოს იდეოლოგიის წინააღმდეგ გამოთქვამდა კრიტიკულ მოსაზრებას, სულ მცირე კარგავდა ზემოთქმულ გარანტიებს, ხოლო გადაჭარბების შემთხვევაში ხანგრძლივი პატიმრობა ემუქრებოდა.

შესაბამისად, ჩამოყალიბდა Homo soveticus-ის ძირითადი სოციალურ-ეკონომიკური ფენები (ტიპები): მუშების, გლეხების, მოსამსახურეების და თავისუფალი პროფესიის მქონეთა სახით. თავადაზნაურთა შთამომავლობამ თავისი ადგილი ჰპოვა ძირითადად მოსამსახურეთა და თავისუფალი პროფესიის მქონე სოციალურ ფენაში.

საინტერესო პროცესები განვითარდა „პერესტროიკის“ შემდეგ. 1989 წელს საქართველოში შეიქმნა იატაკქვეშა მონარქისტული ჯგუფი, შემდეგ დაარსდა მონარქისტული პარტია, შემდეგ ტრადიციონალისტთა კავშირი. 1990 წელს შეიქმნა თავადაზნაურთა საკრებულო. 2001 წელს დაარსდა ნიკო ბაგრატიონის სახელობის სკოლა-ლიცეუმი. 2002 წელს კი შეიქმნა სამეფო (მონარქისტული) კლუბი.

საქართველოს თავადაზნაურთა საკრებულოს ძირითადი მიზანია ქრისტიანულ-მონარქისტული მსოფლმხედველობის დამკვიდრება, ბაგრატიონთა დინასტიის აღდგენა, ქართული სახელმწიფოებრიობის განმტკიცება კონსტიტუციური მონარქიის სახით.

ისტორიულ საგვარეულოთა შთამომავლობის, თავადაზნაურთა და მათ თანადგომთა საკრებულოს ინიციატივით და საქართველოს საპარტიარქოს მხარდაჭერით 2001 წელს საპარტიარქოში გაიმართა კონფერენცია თემაზე “გზა მონარქიისკენ”,

2004 წელს კი სამეცნიერო კონფერენცია თემაზე „ქართული მონარქიზმის თავისებურებანი“.

საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ ეტაპზე ქართველ თავად-აზნაურთა შთამომავლობის (რაც ძირითადად გვარის მეშვეობით შეიძლება დადგინდეს) Homo transformaticus-ად (რომელსაც უნდა მოჰყვეს Homo economicus) ფორმირება საზოგადოების სხვა წევრებთან ერთად მწვავედ მიმდინარეობს. 1996 წლის სოციოლოგიური გამოკვლევით² გამოვლენილ იქნა საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი პერიოდის პირველ წლებში თავისი ცნობიერებიდან გამომდინარე, Homo transformaticus-ის შემდეგი პირობითი ტიპები: „ახალი ქართველები“; „ოპტიმისტები“, „სოციალისტები“, „ტრადიციონალისტები“, „კონსერვატორები“, „ევროპელები“, „პიონერები“ და სხვ. ამ ტიპებში ქართველ თავადაზნაურთა შთამომავლობა ძირითადად წარმოგვიდგება „ტრადიციონალისტების“ და „კონსერვატორების“ სახით და ნაკლებად საბაზრო ეკონომიკის პირობების შესატყვის ტიპებში.

საქართველოს საზოგადოების სოციალური ტრანსფორმაცია Homo transformaticus-იდან Homo economicus-ად წელი ტემპით მიმდინარეობს და მის ხელშემშლელ ფაქტორებად ძირითადად უნდა მივიჩნიოთ

1. არასასურველი პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური გარემო;

² გამოკვლევა შესრულდა CASE-თან ერთად სოროსის ფონდის მხარდაჭერით 1996 წელს

2. ბიზნესის წარმოების (მენეჯმენტის) უნარ-ჩვევების და Homo economicus-ად მომზადების სახელმწიფო პროგრამების არარსებობა;

3. ფსიქოლოგიური მოუმზადებლობა;

4. საბჭოთა ოჯახის კეთილდღეობის ნოსტალგია;

5. სოციალური და ჯანდაცვის არასრულყოფილება და დაბალი დონე;

6. ოჯახის ეკონომიკური აქტივობის პროგრამების არარსებობა;

7. ოჯახში მყარად ფორმირებული კონსერვატორული ტრადიციული ქართული ოჯახის შესატყვისი სოციალურ-ფსიქოლოგიური ნორმები და ა.შ.

Homo soveticus-ის Homo economicus-ად ფორმირების ხელშემშლელ ფაქტორთა ჩამოთვლა კიდევ შეიძლება გავაგრძელოთ, მაგრამ საზოგადოების სხვა წევრებისგან განსხვავებით თავადაზნაურთა შთამომავლების ტრანსფორმაციის ძირითად ხელშემშლელ ფაქტორად მაინც სტიგმატი რჩება. საქმე ისაა, რომ თავადაზნაურული გვარის წარმომადგენლები თავისი ინტელექტითა და კულტურით ყოველთვის მეტ-ნაკლებად გამოირჩეოდნენ საზოგადოების სხვა წევრებისგან. თავისი ღირსეული ქცევით და განათლებით იმსახურებდნენ პატივისცემას და საზოგადოებაში ავტორიტეტით სარგებლობდნენ. საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პირველივე წლებიდან მათ საზოგადოებისგან გარკვეულწილად გარიყულად იგრძნეს თავი. ისინი ვერ მოერგნენ „ველურ კაპიტალიზმს“ და მათთვის უცხო სოციალურ გარემოში აღმოჩნდნენ. საქმე ისაა, რომ საბაზრო ეკონომიკის პირველ წლებში „კლექტოკრატიის“ სახით ახლად წარმოქმნილ ელიტაში აღმოჩნდნენ ყოფილი პარტოკრატები, ძალოვანი სტრუქტურის წარმომადგენლები,

„წითელი დირექტორები“ და პირები, რომელთაც პრივატიზაციის პროცესში მიიტაცეს სახელმწიფო ქონება და შესაბამისად სიმდიდრით გამორჩეულებმა დაიკავეს მმართველი ელიტის ადგილი. მათთვის არავითარი მნიშვნელობა არ გააჩნია და ნაკლებ ფასეულია ქვეყნის წინაშე თავადაზნაურთა შთამომავლობის ღვაწლი, თუნდაც მეცნიერებაში, ხელოვნებაში და კულტურაში. სწორედ ამ ფაქტს ვერ შეეგუა თავადაზნაურების შთამომავლობა, მაგრამ პროტესტის მაგიერ მათ გაჩუმება არჩიეს. რეფორმატორების ნაცვლად მათ მედროვეები დაინახეს, რომელთა გვერდით ყოფნა მათთვის მიუღებელია. სწორედ ესაა ძირითადად მაინც მათში საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ პერიოდში ფორმირებული სტიგმა. საბედნიეროდ ისინი ნელ-ნელა ძლევენ სტიგმას და ქვეყნის სამსახურში დგებიან, რაც ქვეყნის აღორძინების საწინდარია.

ნინო გომელაური
მარიამ სულაბერიძე
ნინო ქურდაძე

**თავადაზნაურთა ტრანსფორმაცია მე-20 საუკუნის განმავლობაში
(საქართველოს კონტექსტი)**

შესავალი

საქართველოში თავადაზნაურთა გვარის წარმომადგენელთა ტრანსფორმაცია მე-20 საუკუნის განმავლობაში ერთობ რთულ პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ ვითარებაში წარიმართა. მათი ტრადიციების მნიშვნელობა ქართველი ერის თვითშემეცნებაში დღემდე სათანადოდ არ არის შესწავლილი. სხვადასხვა სამეცნიერო კვლევებში განხილულია თავადაზნაურთა ისტორია, მათი როლი ქვეყნის ისტორიულ და კულტურულ ცხოვრებაში, მაგრამ ეს ძირითადად წარსული ეპოქების ისტორიაა. სათანადო კვლევები არ ჩატარებულა, თუ რა გავლენა მოახდინა ქართველ ინტელიგენციაზე თავადაზნაურული წარმოშობის ფესვებმა თანამედროვე ქართული საზოგადოების სამოქალაქო მოდელის ფორმირებაზე. ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევა ერთ-ერთი პირველი მცდელობაა ამ საკითხის შესწავლისათვის.

საქართველოში თავადაზნაურთა მდგომარეობა არსებითად განსხვავდება ევროპული ქვეყნებისგან. ევროპაში თანამედროვე პოლიტიკური კულტურის გენეზისში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა არისტოკრატამ. საქართველოში კი სახელმწიფოებრიობის არ ქონამ, რევოლუციებმა და რეპრესიებმა გარკვეული როლი შეასრულა თანამედროვე საზოგადოების ფორმირებაში. ასევე თავად-

აზნაურთა ტრანსფორმაციის შესწავლა საქართველოში შეუძლებელია სამეფო გვარის – ბაგრატიონთა წარმომადგენლების გარეშე. ქართველი ხალხის ცნობიერებაში სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისა და სახელმწიფოებრივი წესრიგის სიმბოლოდ აღიქმება სამეფო დინასტიის – ბაგრატიონების და თავად-აზნაურთა წარმომადგენელთა მოღვაწეობა. ამ დინასტიას 1300 წლიანი უწყვეტი მმართველობის მანძილზე რამდენიმე წმინდანი ჰყავს. ყველაზე უფრო გამწვავებულ პოლიტიკური კრიზისის პირობებშიც კი საქართველოში სამეფო დინასტიის შეცვლის საკითხი არასოდეს დამდგარა.

მინდა ავღნიშნო, რომ პოლონეთსა და საქართველოში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა წვრილი თავადაზნაურობა და ორივე ქვეყანა მთელი თავისი ისტორიის მანძილზე დამოუკიდებლობისათვის იბრძოდა, ამიტომ შეიძლება საერთო ნიშნები შევნიშნოთ.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთმა დაიპყრო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. რუსეთის ოკუპაციის შემდეგ ქვეყანამ ჰარმონიული განვითარების საშუალება დაკარგა.

მეოცე საუკუნის პოლიტიკურ რეპრესიებს შეეწირა მრავალი ცნობილი მეცნიერი, მწერალი, საზოგადო მოღვაწე, ასევე უცნობი, მაგრამ ნიჭიერი და იმედის მომცემი ახალგაზრდები თავადაზნაურთა წრიდან. ამ რეპრესიების კვალი დღემდე იგრძნობა და ჩვენი საზოგადოება ამ მხრივ დიდ დანაკლისს განიცდის.

რამდენადაც მეცნიერება და ხელოვნება საბჭოთა სახელმწიფოსთვის სტრატეგიული სფერო იყო მტრულ, კაპიტალისტურ სამყაროსთან კონკურენციისათვის თუ საკუთარი მოსახლეობის ინდოქტრინიზაციისათვის, მეცნიერებისა და

კულტურის მუშაკებმა საზოგადოებრივ იერარქიაში პრივილეგირებული ფენის სტატუსი მოიპოვეს. თუმცა ეს უფრო ცარიელი სტატუსი იყო, ვიდრე რეალობა. შეიძლება ითქვას, რომ საბჭოთა ინტელიგენცია ორ სრულიად განსხვავებულ მენტალობისა და სტატუსის ჯგუფად იყოფოდა: ერთი მხრივ, კორუმპირებული და პრივილეგიებისთვის მებრძოლი ნომენკლატურა, რომლის „ელიტარულობის“ განმსაზღვრელი არა იმდენად შემოქმედებითი მიღწევები, რამდენადაც მათი ძალაუფლების სტრუქტურებში ყოფნა და იდეოლოგიურ კონიუქტურასთან მორგება იყო და მეორე მხრივ, იმ მეცნიერების, მწერლების, მუსიკოსების, მხატვრების თუნდაც მცირერიცხოვანი ნაწილი, რომელიც უკიდურეს ეკონომიკურ გაჭირვებაში ყოფნის ფასად საკუთარ საქმეს აკეთებდა და პოლიტიკურ კონიუქტურას ემიჯნებოდა. ასეთი ინტელიგენციის წარმომადგენლები ძირითადად თავადაზნაურული ჩამომავლობის იყვნენ და კორუმპირებული საზოგადოების დაცინვისა და აბუჩად აგდების ობიექტი იყო. „სიმბოლური კაპიტალი“ - როგორც სოციოლოგები უწოდებენ, - ანუ ცოდნა და განათლებულობა, როგორც თავისთავადი ღირებულების მატარებელი არამატერიალური „ქონება“, მოწიწების საგანიცაა და ერთგვარი „კლასობრივი“ შუღლისაც.

კვლევის მეთოდოლოგია

თავადაზნაურობის, როგორც სოციალური ფენის როლი ისტორიულად აღიარებულია. თანამედროვე სოციოლოგიურ ლიტერატურაში აღწერილია კეთილშობილური მემკვიდრეობის ეფექტური გამოყენების მრავალრიცხოვანი შემთხვევები. დღევანდელ საზოგადოებაში და თანამედროვე ევროპის, განსაკუთრებით დასავლეთ ევროპის ბევრი ქვეყნის ფუნქციო-

ნირებაში ისინი დღესაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ. კეთილშობილური მემკვიდრეობა, როგორც ირკვევა, დღესაც წარმოადგენს კერძო პირთა, სტრუქტურების და სოციალური ჯგუფებისათვის გამოყენებად მნიშვნელოვან სიმბოლურ რესურსს. ჩვენი პრობლემის შესწავლის თავლსაზრისით თანამედროვე ევროპის ქვეყნები შეიძლება დავეყთ ორ ძირითად ტიპად: ქვეყნები კონსტიტუციური მონარქიით და რესპუბლიკები. კონსტიტუციური მონარქიის ქვეყნებში თავად-აზნაურთა სტატუსი განსაზღვრულია და მემკვიდრეობა რეგულირდება კანონით. კერძოდ, დღესათვისაც ცნობილია ინგლისელი არისტოკრატის მნიშვნელოვანი სოციალური და პოლიტიკური როლი. რესპუბლიკური მმართველობის ქვეყნებში თავად-აზნაურული სტატუსი როგორც წესი კანონით არ რეგულირდება.

თანამედროვე სოციოლოგიურ ლიტერატურაში განიხილავენ კარგად შესწავლილი ორი ქვეყნის მოდელს - ნიდერლანდებსა და საფრანგეთის რესპუბლიკას. არსებობს ასევე ინგლისური მოდელი. კეთილშობილური მემკვიდრეობის კვლევისას მკვლევარები ორივე ქვეყანაში იყენებდნენ სხვადასხვა მეთოდოლოგიურ მოდგომებს. ჩვენ გავცვანით ორი სამეცნიერო სკოლისა და ორი განსხვავებული კონტექსტის ქვეყნების რეპრეზენტაციულ მაგალითს, რომლებშიც კეთილშობილური მემკვიდრეობა ფუნქციონირებს როგორც სიმბოლური რესურსი. მათმა გაცნობამ გავვიადვილა სისტემური კვლევის მეთოდების გამოყენება საქართველოს შემთხვევაში.

კვლევა ძირითადად დამყარებულია სოციოლოგიური კვლევის თვისებრივ მეთოდზე და ეყრდნობა თავად-აზნაურების და ბაგრატიონების შტოს შთამომავალთა

ინტერვიუებს. გამოკვლევის მიზანი იყო არა მხოლოდ თანამედროვე მდგომარეობის აღწერა, არამედ უფრო ფართო სოციალურ კონტექსტზე მითითება, რომელიც განაპირობებს მათი აღწარმოების პროცესს. გამოკითხვა ჩატარდა 2015 წლის ივნისიდან 8 სექტემბრამდე ქალაქ თბილისში. გამოკვლევაში მონაწილეობდა 21 წლის ასაკიდან 57 წლამდე 38 რესპონდენტი, მათ შორის 18 ქალი.

კვლევის შედეგები

უწინარესად აღსანიშნავია პოსტარისტოკრატული საზოგადოების ზრუნვა ისტორიული მეხსიერების შენარჩუნებაზე, ახსოვთ თავისი წინაპრები და ნათესავი ოჯახების წინაპრები. რესპონდენტთა უმეტესობამ უშეცდომოდ ჩამოთვალა რამდენიმე ათეული წლის წინანდელი წინაპრები, გენიოლოგიურ ხეზე განლაგებული წინაპრები. გამოკითხულთა 50%-ის ოჯახში ცხოვრობს ორ ან სამი თაობა ერთად ანუ გაფართოებული ოჯახებია. ძირითადად ახალგაზრდა ოჯახები ცხოვრობენ ცალკე, თუმცა ყოველდღიური ურთიერთობა (თუნდაც სატელეფონო) მაინც აქვთ მშობლებთან და ბებიებებთან. გაფართოებული ოჯახი საშუალებას იძლევა მჭიდრო კონტაქტები დაამყარონ ნათესაურ წრესთან და ჰქონდეთ მეგობრული ურთიერთობა თანატოლ ნათესავებთან. 20 რესპონდენტისთვის სასიამოვნოა ეს ურთიერთობები, მაგრამ თანამედროვე ცხოვრების ტემპებიდან გამომდინარე ხშირად ვერ ახერხებენ შეხვედრას. მეტ დროს ატარებენ მეგობრებთან და კოლეგებთან. მათ შორისაც არიან დიდგვაროვნები, მაგრამ მეგობრის არჩევისას მათ წარმომავლობას მნიშვნელობას არ ანიჭებენ.

კითხვაზე ფიქრობთ თუ არა, რომ გარკვეული დისტანცია უნდა გქონდეთ იმ სოციალური ჯგუფების წარმომადგენლებთან, ვისთანაც არ იზიარებთ გარკვეულ კულტურულ ასპექტებს, ეტიკეტის წესებს და ა.შ. პასუხი იყო ერთმნიშვნელოვანი - რასაკვირველია.

ჰომოგამიურ ქორწინებაში იმყოფებიან ძირითადად 51 წლის ასაკის ზემოთ მყოფი რესპონდენტები და მათი ორივე მშობელი თავადაზნაურთა გვარის წარმომადგენელია. ახალგაზრდა თაობაში ჰომოგამიური ქორწინებები კლებულობს. ეს მნიშვნელოვანი იყო 20-იან და 30-იან წლებში, როდესაც სხვა სოციალურ ჯგუფთან არ ჰქონდათ საერთო ინტერესები, კულტურული კოდი, მნიშვნელოვანი იყო „ოჯახური კოდექსი“, ეტიკეტი. მხოლოდ ერთმა რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ დედა არ იყო თავადური გვარის წარმომადგენელი, რის გამოც მამის მხარე ხშირად დამცინავად მოიხსენიებდა მის გვარს და ეს ბავშვობის უსიამოვნო მოგონებად დარჩა.

აღსანიშნავია, რომ დასაქორწინებელ რესპონდენტთა დიდი ნაწილი არ ანიჭებს უპირატესობას, რომ მისი მეუღლე იყოს კეთილშობილური წარმომავლობის, თუმცა ისურვებდა რომ ასე ყოფილიყო. თანამედროვე ქართველი დიდგვაროვნები არ აკრიტიკებენ იმ დიდგვაროვნებს, რომლებიც ქორწინებაში იმყოფებიან არადიდგვაროვნებთან. მათი მშობლებისა და უფრო ადრინდელი თაობა ასეთ ქორწინებას არ იწონებდნენ, მაგრამ წინააღმდეგობას არ უწყევდნენ.

კითხვაზე რა ტრადიციები შენარჩუნდა წინა თაობებისგან და ეს ტრადიციები რაიმე გავლენას თუ ახდენს მათ განსხვავებულ ქცევაზე 22 რესპონდენტი აღნიშნავს რომ ეს არის ზრდილობა, უფროსებისადმი პატივისცემა, წარმომავლობის მიმართ გარკვეული პატივისცემა და სუფრის

ეტიკეტი. მამაკაცი რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ მამები მათ ასწავლიდნენ ქალისადმი პატივისცემას, იარაღის ხმარებას, იარღთან ფრთხილად მოპყრობას, საქმისადმი პროფესიონალურ დამოკიდებულებას. იყო ერთად სადილობის ტრადიცია, რაც დღეს მხოლოდ დღესასწაულებზე შენარჩუნდა. სუფრასთან განიხილებოდა ქვეყნის საჭირბოროტო საკითხები. შესაბამისად ეს ტრადიციები ბავშვებს უყალიბებს ზომიერ კონსერვატივიზმს, ეროვნული ფასეულობებისა და ენის სიწმინდის დაცვას. მხოლოდ 3-მა აღნიშნა რომ არა აქვთ კონკრეტული ცხოვრების წესი და განსხვავებული ქცევები. გამოკითხულ 8 დიდგვაროვანთა შვილები გაწევრიანებული არიან თავადაზნაურთა საზოგადოებისა და სამეფო კლუბის ახალგაზრდულ ორგანიზაციებში. ასეთ ორგანიზაციებში გაწევრიანებამ აამაღლა მათი სამოქალაქო ვალდებულებების გრძნობა და თვლიან, რომ ქვეყნის დღევანდელ რთულ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში კეთილშობილურ წარმომავლობას ერთმნიშვნელოვნად დადებითი როლის შესრულება შეუძლია, თუ თანამედროვე ბურჟუაზიული საზოგადოება ამ როლს გაათვითცნობიერებს. გამოკითხულთაგან 15 თვლის, რომ კარგია სხვადასხვა საზოგადოებების და კავშირების არსებობა, მაგრამ ამ ეტაპზე მათი საქმიანობიდან მნიშვნელოვანი მოლოდინი არ აქვთ.

წინა საუკუნეებში თავადაზნაურები მოღვაწეობდნენ სამხედრო და კულტურულ-საგანმანათლებლო სფეროში. დღეს ასეთი გვარის წარმომადგენლები ძირითადად კულტურის სფეროში მოღვაწეობენ. ყველა რესპონდენტს აქვს უმაღლესი განათლება ან არის სტუდენტი და მიაჩნიათ, რომ უმაღლესი განათლება პოსტკომუნისტურ საზოგადოებაში აუცილებელია ელიტური პოზიციის მისაღწევად. 21-ე

საუკუნეში თუ თავად-აზნაურობა შეძლებს ავტორიტეტის აღდგენას (თუმცა არსებობს კითხვის ნიშნები) მორალის, აღზრდის და ჯერ კიდევ არდაკარგული ეროვნულ-კულტურული შემეცნების ხარჯზე, ეს დადებით შედეგს მოუტანს ქვეყანას. საზღვარგარეთ მცხოვრებ ემიგრანტებთან აქტიური ურთიერთობა მხოლოდ სამეფო გვარის წარმომადგენლებს - ბაგრატიონებს აქვთ.

საქართველოში არ არსებობს კანონი, რომელიც განსაზღვრავს ხართ თუ არა დიდგვაროვანთა გარემოცვის წევრი, მხოლოდ გვარია განმსაზღვრელი. ერთმა რესპონდენტმა 42 წლის ქალბატონმა გამოთქვა სურვილი, რომ აიკრძალოს გვარის შეცვლა ისტორიული საარქივო დოკუმენტაციის გარეშე. 37 რესპონდენტს არ ჰქონია მცდელობა მოეთხოვათ ის, რაც ადრე მათ საკუთრებაში იყო, რადგან ამის რეალური საფუძველი არ არსებობდა. მხოლოდ ერთმა რესპონდენტმა დაიბრუნა ჩამორთმეული საცხოვრებელი ბინა, ისიც იმიტომ, რომ მისი მამა საბჭოთა მაღალჩინოსანი იყო (თუმცა თავადური გვარის წარმომადგენელი) და რეაბილიტირებულ იქნა რეპრესიების შემდგომ.

პატრიარქის იდეას საქართველოში მონარქიის აღდგენის შესახებ პოზიტიურად უყურებს 17 რესპონდენტი, თუ კი პოლიტიკური ვითარება იქნება ხელშემწყობი. 8 რესპონდენტი ფიქრობს რომ ეს არა რეალურია, 10 წინააღმდეგია მონარქიის აღდგენის, 3 რესპონდენტს არ უფიქრია ამ საკითხზე, მაგრამ სჯერა პატრიარქის. პატრიარქის 2007 წლის ოქტომბრის საკვირაო ქადაგებაში გამოთქმული მოსაზრება საქართველოში კონსტიტუციური მონარქიის, როგორც შესაძლო სახელმწიფოებრივი წყობილების ფორმის შემოღებასთან დაკავშირებით, საზოგადოების ნაწილის მიერ სიხარულით იქნა აღთქმული.

დასკვნები

თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში თავადაზნაურობას მხოლოდ სიმბოლური როლი აქვს. საბჭოთა საქართველოს პერიოდში თავადაზნაურობის ნაწილმა მოირგო ინტელიგენციის როლი, შეეგუა მერიტოკრატიულ თანამედროვეობას. მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარში თავი კი გადაირჩინეს, მაგრამ მათი განათლებისა და კულტურული კაპიტალის მიუხედავად დაკარგეს სოციალური მნიშვნელობა, აქტივობა.

თავადაზნაურთა ტრანსფორმაცია ნაკლებად შესწავლილია, კვლევებიც ფრაგმენტულია და ვფიქრობთ მომავალში ამ საკუთის კვლევა კომპლექსურთან ერთად სისტემურად უნდა იყოს. უნდა მოიცვას სხვადასხვა სოციალურ-დემოგრაფიული ჯგუფები.

ახალგაზრდა თაობას მეტი ინფორმაცია უნდა მიეწოდოს დიდგვაროვანი წინაპრების დამსახურებაზე ქვეყნის წინაშე. მედიამ სასურველია მეტი ყურადღება დაუთმოს დიდგვაროვანთა შთამომავლებს, მათ დღევანდელ საქმიანობას, რაც მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს მათ ტრანსფორმაციას საქართველოში არსებულ რთულ პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ ვითარებაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მზია სურგულაძე. ბაგრატიონთა სამეფო სახლი. გამომცემლობა „კანდელი“, თბ., 1995 წ.
2. მერაბ ვაჩნაძე, ვახტანგ გურული. საქართველოს ისტორია XIX-XX საუკუნეები. გამომცემლობა „ინტელექტი“, თბ., 2014 წ
3. გიორგი მაისურაძე. დაკარგული კონტექსტები. ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, თბ., 2012 წ.

4. საქართველოს თავდაზნაურობა. ტომი 2, თბილისი, 2014 წ.
5. Dronkers Jaap. Has the Dutch nobility retained its social relevance during the 20th century? European Sociological Review. Vol.19 #1,81-96
6. Dronkers J., Schijf H. How Dutch nobility kept its elite positions during the 20th century. <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/22151/>
7. Зарицкий Т., Смочинский Р. Интеллигентская революция на периферии Российской империи и ее современные последствия: землянское наследие в польской гражданской модели. Мир России. 2014. №1

Introduction

The Georgian National Academy of Sciences and the Polish Academy of Sciences on 10 May 2006 According to the Memorandum of Agreement, co-operation between the institutions of the Georgian National Academy, Demographic Commission of the Department of Social Sciences and the Polish Academy of Philosophy and Sociology started in December 2014.

According to the decision of the National Academy of Sciences, Academician Otar Kvesitadze, the Polish Academy of Sciences Institute of Sociology, Professor Rafael Smoczynski who came to establish relations, the collaboration with him was entrusted to be done by Professor Avtandil Sulaberidze. From the year 2015 the program was focused on the transformation of Poland's post-nobility in society based on the results of sociological surveys and seminars.

In December 2014, at the meeting of the Presidium of the National Academy of Sciences the report of Professor Smoczynski confirmed that the Polish has enough experience and this was very interesting matter for the Georgian sociologists. A sociological questionnaire was collaborated by professor Smoczynski and professor Avtandil Sulaberidze, and the survey was conducted by collaborators of the Institute of Demography and Sociology: Nino Gomelauri (head of the group), Natia Shushtakashvili, Mariam Sulaberidze and Nino Kurdadze.

One-year co-operation between Polish and Georgian sociologists, despite the lack of time and financial problems, was very fruitful, which is a precondition for future scientific collaboration. For example, in October 2015, the Polish Academy of Sciences Institute of the results of the survey conducted on the basis of reports submitted to the Georgian and Polish sociologists on the first sociological seminar,

which we provide in two languages (Georgian- English) and you can estimate it.

The Head of the Social Sciences Department
Georgian National Academy of Science,
Academician

Roin Metreveli

Rafal Smoczynski

Tomasz Zarycki

The possible application of research findings on Polish post-noble milieu for studying contemporary Georgian nobility

Introduction

This paper is meant to discuss the possible application of the insights of the ongoing research on Polish post-noble milieu for studying contemporary descendants of Georgian nobility. It comprises of three sections. Firstly, it discusses briefly sociological state of the arts on contemporary European nobility. Secondly, it reviews major findings of the ongoing research on Polish post-noble milieu. Thirdly, it discusses the interplay between the noble legacy and the intelligentsia strata in Poland. Fourthly, it considers the relevance of these findings for the similar project to be launched in Georgia.

State of the arts

There has been small but growing literature based on empirical research which demonstrates that European post-noble milieu (e.g., in countries as Germany, the Netherlands, France, Poland, Finland, Austria, but also in non-European countries as in Japan) has not stepped out of the historical scene but instead has retained certain social weight (Dronkers 2003; Dronkers, Schijf 2003; Korom, Dronkers 2009; Saint Martin 2003). Clearly, today nobility is different from the feudal period and its pre-modern social arrangements, however, the modern meritocratic society has not dissolved several social and familial practices that constitute the core of the noble social coherence. Even though in some European regions including certain post-communist countries, this milieu was deprived its material properties, this nonetheless has not constrained them from re-creating their specific identity. The research on modern noble and aristocratic communities,

which has been carried out has demonstrated that the reproduction of this milieu was particularly hinging on dense social and cultural capital accumulated within this milieu³, featuring among other practices: matrimonial homogamy, maintaining extended kin relationships, developing genealogical memory among members of kin, practicing primordial socialization of the offspring within the confines of the extended family. Studies on the unique role of social and cultural capital for contemporary nobility went also beyond the intimate family frontiers and have examined a question whether the fact of being a member of this milieu constitutes an advantage of assuming elite professional positions in contemporary meritocratic societies. For instance in the Netherlands Dronkers (2003) after comparing the elite positions between noble families and high bourgeoisie families during the twentieth century found that the likelihood of achieving an elite position has not decreased for several generations of the nobility in comparison with the high bourgeoisie. Dronkers' explanation assumes that the social and cultural capital of the nobility can maintain its relevance for obtaining elite positions in modern society as long as these families retain its distinctive characteristics, that is to say, as long as noble families practice matrimonial homogamy, and the noble parents-in-law sustain a critical position in the primordial socialization of the new noble generations, which contributes to accumulation of cultural capital.

Research on Polish nobility

The ongoing project funded by the Polish National Science Centre ("The impact of feudal legacy and functions of contemporary

³ This project was funded by the Polish National Science Centre (NCN) grant „The impact of feudal legacy and functions of contemporary post-noble elites in shaping the Polish citizenship model, No. UMO-2011/03/B”HS6/03971. This article also draws on the article Smoczyński Rafał, Tomasz Zarycki. 2012. "Współczesne Polskie Elity Postszlacheckie W Kontekście Europejskim." *Kultura i Społeczeństwo* 1/2012:261-92.

post-noble elites in shaping Polish citizenship model”) that has been carried out since 2012 on Polish post-noble milieu has confirmed a number of insight that had been earlier proposed by the Western European sociologists. The research has demonstrated that Polish post noble elite has maintained social cohesion during the post-second world war period (see Smoczynski, Zarycki 2012; Ochał 2011; Rogowska-Augustynowicz 2008). According to the project investigators, the overwhelming number of individuals that are being currently associated with this milieu should be understood as descendants of a group of several dozen wealthy noble families of the First Republic of Poland, whose members established between themselves kinship relations over the last few centuries. Contemporary relations established within this milieu represent thus the proximal and distant lines of kinship, enhanced by multigenerational deliberate efforts to cultivate genealogical knowledge showing a countable number of lineage combinations which crossed the individual families. This research emphasized that the "extended family" is a relatively coherent social group although is not governed by any formal criteria of affiliation, it represents rather an informal "invisible society" and the membership is confirmed by the genuine presence in the social network, which has to be recognized by other members of family. As this research asserts, only the post-aristocratic milieu offers a sufficient amount of dense social capital, which facilitates social, matrimonial and ideological reproduction process of Polish nobility. In other words, the aristocratic network builds an adequate equivalent of the traditional "noble neighbourhood ", which as Jerzy Jedlicki (2008) and Andrzej Zajączkowski (1961) noted, constitutes a necessary social grouping that sustains noble identity over a longer period of time. Nowadays this "invisible noble neighbourhood" despite its numerous intersections with other classes and groups, creates a sufficiently dense social base that prevents the erosion of the post-noble identity. Although Polish aristocrats undoubtedly represent as specific mixed identities cutting across different social positions in terms of class and professional

positions, nonetheless the fact of being rooted in a dense social network protects them from losing their peculiar identity, which happened in case of petty gentry, who after leaving the noble neighbourhood in the 19th century usually lost their identity over one-two generations. The post-aristocratic milieu's social rituals, and above all, the post-noble matrimonial homogamy, an early childhood socialisation when young members of the "family" spend their free time, and holidays in a broader kinship context⁴ - build a multi-layered space in which the collective identity of post-nobility milieu is inscribed⁵.

⁴ This practice ensures receiving appropriate corporal disposals (as mentioned by Bourdieu 1989, 2007) in relation to French aristocracy), familial education which constitutes a crucial amount of cultural capital (mentioned also by Dronkers (2003) in Dutch context), and also provides efficient ways of an entry into the wider familial network.

⁵ The study was carried out from 2013 until 2015. The interviews were conducted mainly in Warsaw and Krakow, but also other towns were visited while caring out this study. The research started from addressing an interview request to the representatives of the formal organizations who pointed competent respondents either members of their group, or their associates, who were knowledgeable and experienced in the analysed field. Next a "snowball strategy" was employed in order to establish contacts with respondents who were not necessarily related to the formal organizations but maintained a relationship (usually kinship ties) within a broader informal group, which we call here the extended family. This informal milieu was identified as a key structure of the post-nobility community in contemporary Poland. A sample includes 72 respondents (10 women), aged from 20 to 75 years. A sample was divided into 4 organizational categories: members of the extended family (36 respondents), members of the Polish Nobility Association (18), members of the Polish Associations of Landowners (9), and non-associated individuals (10). Some organizational categories overlap among respondents, thus these numbers do not make up 100 percent. Given the republican specificity of the Polish political system, where there is no formal institution which would recognize and register nobility members, it is difficult to employ a sound quantitative approach, thus we decided to carry out a qualitative research based on interviews, which were consequently analysed according to qualitative scheme.

The noble-intelligentsia intertwine in Polish citizenship model

Secondly, our research was concerned with the impact of post-noble legacy on Polish citizenship model and it was seeking to examine the mechanism of its effectiveness for status positioning of broader social strata, in particular, of the contemporary Polish intelligentsia strata. It was argued that although gradually during the late 19th and early 20th centuries the Polish intelligentsia had replaced the nobility in assuming the elite social position it had nonetheless maintained as a part of its collective identity a number of its former rival's significant features as social distance posed towards different categories of individuals who were perceived by the intelligentsia as not complying with the high moral and civil standards. The incorporation of the former feudal nobility's features was somewhat analogous to the process of the emergence of the modern bourgeoisie, which as demonstrated by Bourdieu - despite its "revolutionary" genealogy tended to employ numerous aristocratic cultural strategies. The manifestations of feudal remnants among the professional elites have been identified not only during the Second Republic of Poland (Tazbir 1979; Mich 2000) but also during the communist period when a number of dispossessed nobles joined the ranks of the intelligentsia (e.g., medical doctors, teachers, clerks) (Chałasiński 1946). This feudal legacy in fact had exceeded the very fact of impacting the intelligentsia's lifestyle but it had much more profound socio-cultural consequences, given that since its very emergence in the 19th century the intelligentsia shapes the Polish citizenship model, which as a naturalized interpretative framework of reality has reached the broader Polish social strata (Jedlicki 2008; Zarycki 2009; Zarycki, Warczok 2014). This process might be described as the establishment of the imaginary. Imaginary, according to Laclau (1990), constitutes a discursive horizon, which forms the field of intelligibility of social problems. Within the perspective of imagery subordinated discourses are inscribed in a number of superior discourse orders, which interpellate subjects in a particular social field (Laclau 1990: 64). In other words, an effective

social resonance is obtained by these discourses, which are pre-determined by the dominant imaginary horizon. It should be noted that the imaginary constitutes an example of the hegemonic structure of the meaning that is "naturalized", namely, it permeates informally the everyday life. One of the most visible aspects of this legacy is related to symbolic violence, which structures Polish status hierarchy organized according to the dichotomist opposition between the 'boor' and 'lord' (cham and pan). This dichotomist mechanism has been operating in various status classification games played on various layers of contemporary Polish society (Smoczynski, Fitzgerald, Zarycki 2015).

It does not mean however, that the contemporary Polish nobility has entirely melted with the intelligentsia. To the contrary, as our empirical data suggest they have managed to retain their peculiar structural characteristics as extended multigenerational families or matrimonial homogamy in the broader kinship network. These kin oriented aspects are certainly lacking in the intelligentsia's based on nuclear families, the intelligentsia's offspring is neither socialized in a diachronic historical perspective of the kin succession nor constitutes a significant resource in its status positioning. Having noting this important structural difference, nonetheless as we argued (Smoczynski, Zarycki 2013) contemporary nobility should be perceived as an integral part of the modern Polish intelligentsia. Following Weberian and Marxian perspective according to which the landed gentry does not exist as an autonomous social class given it lacks specific agrarian means of production, this is the intelligentsia itself, which guarantees the very existence of the post-aristocratic milieu functioning as its specific sub-strata comprising of urban based on members employed mainly in professional positions. We argue that this subordination of the contemporary post-gentry members to the intelligentsia strata resembles the interplay between Western European bourgeoisie and aristocracy.

The possible application of the Polish research findings for studying Georgian nobility

The further research carried out in Georgia may benefit from conclusions drawn either in Western Europe and Poland, but it should also be focused on Georgian peculiarities related to historical dependencies of Caucasian region and specificity of Soviet relations of power. It might be assumed, that similarly like in Poland, given the republican specificity of the Georgian political system, where there is no formal institution which would recognize and register nobility members, it might be difficult to employ a credible quantitative approach, thus a qualitative research would be recommended. Firstly, the research should identify social actors who use the noble legacy and these groups should be categorized. The question should be posed whether these groups are informal or they are institutionalized. It is important to examine which of these groups uses the noble legacy most efficiently. By the effectiveness when we carried out our research in Poland we understood an ability to effectively (and therefore widely socially recognized) assigning oneself the role of the most legitimate heir of the noble tradition, in particular in its elite forms, and to use this legacy in order to legitimize various kinds of social activities. It is interesting to examine the particularities which allowed this group to survive during the Soviet era. The qualitative interviews may explore the strategies of re-organization and hibernation of the former noble milieu, which in case of Polish nobility during the communist era have been explored by Longina Jakubowska (2012). Probably the most interesting aim would be related to analytical description of the post-noble milieu's social structure. Analyses should be related to the peculiarity of the inner group ties and their reproduction mode, inquires should aim to explain the group membership criteria and the logic of inner group hierarchies, qualitative questions should inquire also about the relationship of the post-noble milieu towards other social groups. The latter set of inquiry – following Polish case – may examine, among other issues, legitimizing strategies of social distance employed by

post-noble individuals towards other social groups. Finally, the research should particularly pay attention to the Georgian post-noble milieu's practices of accumulation of social and cultural capital. Given that earlier conducted research either in Poland or in other European nations attributed a crucial role to these resources for maintaining the post-noble collective identity, this insight should also be tested in the Georgian context. The Georgian researchers may map this through examining, among other issues, the following dimensions of post-noble social life: the frequency of upholding family ceremonies (including weddings, funerals and religious holidays), different types of balls, which sometimes may be attended by outsiders, genealogical competences practices among members of this milieu, primordial socialization of the offspring and the role of extended kin networks in this process, a practice of post-noble matrimonial homogamy. Secondly, the proposed research would benefit also from studying the interplay between Georgian nobility and Russian nobility and their relationship to emerging the Georgian and Russian intelligentsia in the late 19th century. Here some insights might be drawn from our piece (Zarycki, Smoczynski 2014) on the role of the peripheral Polish intelligentsia in the context of the decomposition of Russian empire might be useful (see also Nowak 2009).

Bibliography cited

1. Bourdieu Pierre. 1989. *La noblesse d'Etat. Grandes ecoles et esprit de corps*. Paris: Minuit.
2. Bourdieu, Pierre. 2007. *La noblesse: capital social et capital symbolique*. In : D. Lancien i M. de Saint Martin (eds.) *Anciennes et nouvelles aristocraties de 1880 à nos jours*. Paris: Maison des sciences de l'homme. pp. 385-397
3. Chałasiński, Józef. 1946. *Spółeczna genealogia inteligencji polskiej*. Warszawa: Czytelnik.
4. de Saint Martin M., 1993. *L'espace de la noblesse*. Paris: Editions Métailié.

5. Dronkers Jaap, Schijf Huibert. 2003. *Marriages between nobility and high bourgeoisie as a way to maintain their elite positions in modern Dutch society*. "Paper presented at the session of the ESA network 'Biographical Perspectives on European Societies' of the 6th Conference of the European Sociological Association, 23-26 September 2003 in Murcia, Spain."

6. Dronkers, Jaap. 2003. Has the Dutch Nobility Retained its Social Relevance during the 20th Century? "European Sociological Review" 19:81-96.

7. Jakubowska Longina. 2012. *Patrons of History: Nobility, Capital and Political Transitions in Poland*. Farnham: Ashgate

8. Jedlicki, Jerzy. 2008. *Błędne koło 1832-1864*. Warszawa: Instytut Historii PAN

9. Korom Philip, Dronkers Japp. 2009. *Nobility among the Austrian economic elite in 2008*. "Paper presented at the invited workshop 'Nobility in Europe during the 20th Century: Memories, Loyalties and Advantages in Context', hosted by the European University Institute, Florence, 15-16 June 2009.

10. Laclau Ernesto. 1990. *Ten new reflections of the revolution of our time*. London: Verso

11. Mich Włodzimierz., 2000. *Ideologia polskiego ziemiaństwa 1918-1939*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

12. Nowak Andrzej. 2009. *Intelligentsias in the Structure of the Empire: The Assimilative Function of the Central Counter-Elite*. "Acta Poloniae Historica" 100:31-55

13. Ochał, Magdalena. 2011. *Styl życia potomków rodzin ziemiańskich Lubelszczyzny*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof.dr hab. Stanisława Cieśli w Instytucie Socjologii Wydziału Nauk Społecznych KUL. Lublin.

14. Rogowska-Augustynowicz, Aldona. 2008. *Świadomość odrębności stanowej w relacjach W przedstawicieli drobnej szlachty w ziemi łomżyńskiej*. Warszawa: Takt.

15. Smoczyński Rafał, Tomasz Zarycki. 2012. "Współczesne Polskie Elity Postszlacheckie Kontekście Europejskim." *Kultura i Społeczeństwo* 1/2012:261-92.

16. Smoczyński Rafał, Tomasz Zarycki. 2013. „Kształtowanie nowoczesnego modelu obywatelskiego w Polsce w relacji do ziemiańskiej kultury politycznej” [Shaping modern citizenship model in relations to landed gentry political culture], *Obraz ziemiaństwa w nauce, literaturze, publicystyce* [The image of gentry in science, literature and journalism], The Institute of National Remembrance, 21-22 March, 2013

17. Smoczyński, R. Fitzgerald Ian, Zarycki Tomasz. 2015. “The Polish intelligentsia habitus in social distance strategies of Polish migrants”, *Nobility and post-feudal legacy in Central and Eastern Europe*, Institute of Philosophy and Sociology of the Polish Academy of Sciences, 13 October, 2015

18. Tazbir Jerzy. 1979. *Kultura szlachecka w Polsce: rozkwit, upadek, relikty*. Warszawa: Wiedza Powszechna.

19. Zajączkowski, Andrzej. 1961. *Główne elementy kultury szlacheckiej w Polsce: ideologia a struktury społeczne*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich

20. Zarycki Tomasz 2009. The Power of the Intelligentsia. The Rywin Affair and the Challenge of Applying the Concept of Cultural Capital to Analyze Poland’s elites. *Theory and Society*, 38(6), 613-648.

21. Zarycki Tomasz, Tomasz Warczok. 2014. Hegemonia inteligencka: Kapitał kulturowy we współczesnym polskim polu władzy - perspektywa „długiego trwania”. *"Kultura i Społeczeństwo"* 4/2014:27-49.

22. Zarycki Tomasz, Smoczyński Rafał 2014. “Revolution of the Intelligentsia on the Periphery of the Russian Empire and its contemporary effects: Landed gentry’s heritage in the Polish model of citizenship”, *Mir Rosii*, 1: 115-136

Avtandil Sulaberidze

Vladimer Sulaberidze

Natia Shushtakashvili

The characteristics of transformation of noblemen in Georgia

Before discussing the transformation of Georgian noblemen in modern terms we think it necessary to examine the characteristics of this process in historic context. The thing is that the creative work of today's generation of Georgian noblemen is greatly different from the duties of noblemen in previous centuries. The transformation of these latter used to take place in always sharp and complicated political and social-economic environment. Due to this it is characterized with whole range of things from the European countries.

It may be said that no invasions of Arabs, Mongols, Persians and Osman people having various religious beliefs in previous centuries have damaged Georgian noblemen so as it did orthodox Russia, first during the period of Empire and afterwards under communist regime.

Russian Empire breached the terms determined in "Georgyevsk Treaty" of 1783 signed when Georgia became subordinated under Russia's patronization in 1801 and using violence abolished the royal throne, and the successors The Bagrationis of Royal Dynasty were forced to exile from native country. Together with them the noblemen supporting Royal family of Bagrationi were prosecuted. Exactly in this period two layers of noblemen of separately existing Georgian Feudal class has been united by Russian Emperor in the class of noblemen and made them

of equal status, though the material difference between them still remained.

This fact is considered as one of the characteristics of violent transformation of Georgian noblemen, which had taken no place in European countries. The thing is that with this action Russia started the demolition of Georgian feudal aristocracy. Namely, if before that Georgian noblemen was represented as the aristocracy of the country as country's elite and it occupied leading place in own country's political and social-economic life after this, as in Georgia the administration clerk chamber was already set up by Russian Empire mainly by Russians, which were bereft of the function of administration elite.

This was added by the announcement of Georgia as treasury house with ecclesiastic noblemen, with servants and estates after abolishing the autocephaly of Georgian Church, which made even harder the transformation of Georgian noblemen and social-economic condition even harder.

The "liquidation" of Georgian noblemen Russian Empire facilitated her to make complete annexation of the country. It is natural that Georgian noblemen would not get adjusted to losing the freedom and independency of the country and often used to organize riots and conspiracies. It may be said that the conspiracy of noblemen of 1832 despite the fact that they lost, led to new transformation of Georgian noblemen which was revealed in getting education in Europe and investing it in restoration of Georgian culture. They created the community spreading the issues of writing and reading among the population which played essential role in the issues of educating low layer of population – peasantry.

As far as the capitalism had not established in classic form in the end of XIX and beginning of XX centuries in Georgia, that's why in difference with European countries, the bourgeoisie aristocracy of noblemen in Georgia was not established in the form of elite.

In difference with 19th century, after losing newly restored independency (1918-1921) the "liquidation" of Georgian noblemen lasted in more acute form. It may be said that what Russian Empire could not manage to do the mentioned was done with more success by repressions of Soviet time, which in difference from European countries are carried out in two stages, the first – 1921-1940 and the second – after World War 2. As far as in difference from Georgia, communist repressions in East European countries have only been carries out after War. These countries have maintained the bourgeoisie aristocracy more or less. They have maintained national-cultural and traditional norms to the future generation more or less which have been found as crucial in the 1990-ies "velvety" in moving to the market economy and restoring the independency of these countries. In this, in difference from Georgia certain role was played by the neighborhood with East European countries.

In difference from them Georgian noblemen had been weakened due to the repressions of Russian Empire in Georgia could not stand in the 19th century the communist repressions carried out in two stages and since 1960ies factually their generation had been mixed up in new type of communist society, when country's management was given the tone by peasantry "aristocracy." As a result of the mentioned only the nostalgia for past was left for Georgian noblemen and they personally were transformed into "Homo soveticus". The generation of Georgian noblemen didn't pay any attention to the social origin of the spouse when making family.

The Soviet Aristocracy was established in so called “partocracy” form, which in the 1990ies created “cleptocratic” layer. The people of noble origin among them are less or are not at all. This was conditioned by the creative work in the field of culture, art and education and science mainly.

The generation of noblemen as “Homo soveticus” appeared to be founded on customer and authoritative type of society established on communist ideology, the members of which have been guaranteed from the Government with employment, salary and pension. They were provided with guarantee of obtaining education, social and health care. Also, if “Homo soveticus” expressed the critical thinking against the state ideology, at least it would lose the above mentioned guarantees or threatened with imprisonment.

Relevantly, the main social-economic layers (types) of “Homo soveticus”: in the form of workers, peasants, servicemen and those of free profession were created. The generation of noblemen had found its place mainly in the social layer of servicemen and those having free profession.

Interesting processes were developed after “revolution.” In 1989 the group of monarchists under-floor were created, afterwards the party of monarchists was established and then the union of traditionalists. In 1990 the Council of Noblemen was founded. In 2001 the School-Lyceum under the name of Niko Bagrationi was founded. In 2002 the Royal Club (of monarchists) was established.

The main aim of the Council of Georgian Noblemen is to establish the monarchist world vision, restore the Dynasty of The Bagrationis, consolidate Georgian statehood in the form of constitutional monarchy.

With the initiative of the Council supporters and noblemen, successors of historical ancestral and with the support of Georgian Patriarchy in 2001 the conference was organized in Patriarchy on the topic “Way to Monarchy,” in 2004 the scientific conference was dedicated to the topic “Characteristics of Georgian Monarchism.”

The formation of the generation of Georgian noblemen into “Homo transformaticus” (which should be followed by “Homo economicus”) at transitive stage (which may be basically determined through the last names) takes place acutely together with the other members of society. According to the sociology survey made in 1996 the following conditional types of “Homo transformaticus” were revealed in the first years of transitive period of market economy: “New Georgians,” “Optimists,” “Socialists,” “Traditionalists,” “Conservators,” “Europeans,” “Pioneers” and other. Among these types the generation of Georgian noblemen is mainly represented in the forms of “Traditionalists” and “Conservators” in the types relevant to the conditional and less market economic terms.

The social transformation of Georgian society from Homo transformaticus into Homo economicus is taking place slowly and the following should be considered as its preventive factors:

1. Not desirable political and social-economic environment;
2. The absence of skills of business management and state programmes for preparing as “Homo economicus”;
3. Non readiness from the point of psychology;
4. The nostalgia for the wellbeing of Soviet time family;
5. Social and health being not perfect and of low level;
6. The absence of the family economic activity programmes;

7. The solidly formed conservator traditional of Georgian family adequate social-psychological norms in family and so on.

The factors preventing the formation of Homo soveticus into “Homo economicus” may be enlisted continuously but in difference from other members of society still stigma remains the main preventing factor of transformation generation of noblemen. The thing is that the representatives of noblemen family were distinguished from the other members of the company more or less with their intellect and culture. They deserved the respect for their honored conduct and were treated respectively among the society. From the first years of moving to the market economy they felt themselves as outcasts from certain point. They could not manage to get adjusted to the “wild capitalism” and they found themselves in social environment strange to them. The thing is that former partocrats, representatives of mighty structural bodies, “Red Directors” and people who seizure the state property during the privatization process were found in the newly established elite in the form of “cleptocracy” in the first years of market economy and those being distinguished for the relevant wealth occupied the place of ruling elite. For them the contribution of the generation of noblemen in front of the country is less valuable even in science, art and culture. Exactly this fact was not adjusted by the generation of noblemen, but they preferred to be silent instead of expressing protest. Instead of reformers they saw the favorites and standing beside them is not acceptable to them. Exactly this is mainly the stigma established in the transitive period to the market economy. Fortunately they gradually overcome the stigma and service the country which is the basis for the country restoration.

Nino Gomelauri

Mariam Sulabeidze

Nino Kurdadze

Transformation of Nobilities During the 20th of Century (Georgia's case)

Introduction

In Georgia transformation of the representatives of the nobles in the 20th century had been done in pretty hard political and social-economical conditions. Meaning of their tradition, currently is not appropriately studied in Georgian nations self knowledge. In the different scientific researches history of nobles, their role in the Country's history and in cultural life is discussed but it mainly applies to the history of the past age. Adequate researches had not been carried out what type of influence noble origin roots over the Georgian intelligentsia had in the modern Georgian social civil model formation. The survey done by us, represents one of the first attempts for studying this issue.

In Georgia condition of nobilities is essentially different from the European countries. In Europe in genesis of the modern political culture important role was by aristocrats. Due to not having state system In Georgian, revolutions and repression accomplished the special role in transformation modern society. Study transformation is impossible without the royal family. In Georgian people's consciousness the work of representatives of nobles and Bagrationi – royal dynasty is perceived as symbol of state order and independence. This dynasty has several saints during its continuous

ruling for over 1300 years. Even in strained terms of political crisis the issue of changing the royal dynasty in Georgia had never arisen.

I want to mention that in Poland and Georgia small nobilities played important roles and both countries for their whole history were fighting for their independence so the same signs can be noted.

In 1921 Soviet Russia conquered the Democratic Republic of Georgia. After Russian occupation country lost the chance to develop harmonically. Many famous scientists, writers, social workers, also many unknown but talented and promising young people from the circle of nobles had sacrificed themselves to the political repressions of the 30ies of the 20th century. Though the trace of these repressions are still felt and our society from this point of view experiences a great loss.

As science and art was strategic field for Soviet State, then for competing with hostile, capitalist world or indoctrination of own population, science and culture clerks have obtained the status of privileged payer in social hierarchy. Thought this was rather empty status, than reality. We can say that Soviet intelligence was divided into two groups having completely different mental and status: on the one hand nomenclature struggling for privileges and being corrupted, the “sense of elite” was not determined by creative achievements, but their being in the government structures and adjustment to the ideological conjuncture and on the other hand even the small number of those scientists, writers, musicians, artists who for the price of extreme economic poverty was doing its own business and opposed political conjuncture. The representatives of such intelligence were basically nobles and subject to mockery of corrupted society. “Symbolic Capital” – as sociologists call it – that is

knowledge and education, as the non material “property” of self value is the subject of reverence and “class” discord as well.

Research methodology

Noble role as social layer is historically recognized. In sociological literature a lot of cases concerning the effective usage of generous heritage is described. In the modern society and Europe especially Western European countries even today it plays important role. Generous heritage as was found out even currently represents important symbolical resource usage for private entities, structures and social groups. For the reason of studying our problem countries of modern Europe can be divided into main two types: countries with constitutional monarchy and republics. In the countries with constitutional monarchy the status of nobilities are determined and heritage is regulated by the legislation. Actually is currently is known the social and political role of the England aristocrats. In the republican countries the nobility status is not regulated by the legislation.

In the modern sociological literature well-studied model of two countries –the Nederland and France republic is discussed. Also is the model of England. During the research of generous heritage researches used in both countries different methods. We got familiar with representative example of two scientific schools and two different context countries where the generous heritage functions as symbolical resource. This knowledge made easier for us to use systemic research methods in case of Georgia.

Paper is based on the sociological survey qualitative methods and interview with nobilities and family tree descendents of Bagrationi. The reason for research was not only description of

modern condition, but also more large social context that reproduction their processes. It conducted in capital Tbilisi from June to September of 2015, surveyed 38 respondents from 21-57 ages (including 18 women).

Important is post aristocratic social care for preservation of historical memories. They remember their ancestors and ancestors of relatives. Most of the respondents listed some decade ancestors without making any mistakes, ancestors represented on the genealogical tree. 50 % of the questioned persons live in the families together with two or three generations or extended families. Mainly younger families live separately, but have daily communication with their parents and grandparents (example: telephone communication).

Extended families give opportunities to make tight contact with the relatives and have friendly communication with relatives with the same age. For 20 of respondents this communication is pleasant, but due to modern life rhythm it is not so easy to meet frequently. They spent more time with friends and colleague among them are also nobilities but at the time of choosing friend none of them pay great attention to this.

On the question do you keep certain distance towards certain categories of the social groups with whom you do not share certain cultural codes, rules of etiquette etc. The answer was simple – certainly, of course.

In the “Homogamic marriage” respondents who were above 51 years of age and both their parent are nobilities. At the young generation Homogamic marriages decrease. This was important in the 20th and 30th of years where there was no same interest, cultural codes with the other sociological group, was important “family

codex” ethics. Only one respondent declared that mother was not from nobility and father side frequently mentioned her surname with sarcasm and this stayed as unpleasant memory from childhood.

It is noteworthy, that majority of the respondents does not pay any attention that her/his spouse has generous origin but wished to be so. Modern nobilities do not put under critic the nobilities who married non nobles. Their parents and elder generation do not like such marriages but make no any opposition.

On the question what tradition has been preserved form the elder generation and does this tradition has any influence on their different behavior, 22 respondents mentioned that this traditions are: politeness, respect toward elders, some respect toward origin and table manners. Male respondents mentioned that their fathers educated them women respect, weapons usage, and carefulness with the weapons, and professional dependence toward work. There was tradition of dining (eating) together that is saved only on celebrations. At the table topical issues of the country were discussed. So this tradition generates in children average conservatism, national values and saves language purity. Only three respondents mentioned that have no any actual life style and differing behavior. Eight of respondent children are members of noble society clubs and young organizations of royal club. Becoming members of such clubs made elevation of their civil obligations and they think that generous heritage will play positive role in heavy political and economical situation that faces current country if today’s bourgeoisie becomes aware of this role. Fifteen of respondents think that it is good to have different society and connections but currently they have no important expectation.

In the previous centuries nobilities participated in the military and cultural educational fields currently they are mainly in the cultural areal. All of the respondents have high education or are students think that high education is important for receiving the elite position.

In the 21st century if nobilities resume their authority (there are some question marks) on moral, education and not lost national-cultural cognition, this will bring positive result to Country. Active connection with the emigrant abroad has only royal family.

There is no law in Georgia that determines if anyone is a member of nobility or not, only surname is a determining factor. 42 years old respondent expressed the will to forbide changing of the surname without historical archive documents. 37 respondents had no wish to request back what earlier belonged to them as there was no real basis for this. Only one respondent returned back the impounded apartment even this was due to fact that his/her father was high ranking official in soviet times (although representative of nobility) and was rehabilitated after repressions.

17 respondents positively look to the idea of patriarchate concerning the restoration of the monarchy in Georgia if the political condition will be appropriate. 8 respondents think that this is not real and 10 is against the restoration of the monarchy and 3 declared that they never thought of this but believe in patriarch. The opinion expressed in weekly preach of October 2007 delivered by Patriarch in relation to the adoption of Constitutional Monarchy of Georgia as form of possible state system, was perceived by great part of the society.

Conclusion

In the modern Georgian society nobility is only symbolical role. In the soviet period part of the nobilities intelligentsia role, got used to meritocratic. The second half of the 20th century, they survived themselves but lost their social meaning despite their educational and cultural capital. Transformation of nobility is less learnt, even researches are fragmental and think that in the future should be analyzed in a more complex and also systemic manner and include different social demographic groups.

Young generation should know more about nobilities accomplishemnts toward the country. Media should pay more attention to descendents of nobility their current activities that help their transformation to Georgia in heavy political and economic-social conditions.

References:

1. Mzia Surguladze. Royal house of Bagrationi, Tbilisi, 1995 (in Georgian)
2. Vachnadze M., Guruli V., History of Georgia in XIX-XX century, Tbilisi, 2012 (in Georgian)
3. Georgi Maisuradze. LOST CONTEXTS. Bakur Sulakauri publishing, Tbilisi, Georgia, 2012 (in Georgian)
4. The aristocracy of Georgia, II v., Tbilisi, 2014
5. Dronkers Jaap. Has the Dutch nobility retained its social relevance during the 20th century? European Sociological Review Vol.19 #1,81-96

6. Dronkers J., Schijf H. How Dutch nobility kept its elite positions during the 20th century. <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/22151/>
7. Zaryncki T., Smoczynski R. Revolution of the intelligentsia on the periphery of the Russian empire and its contemporary effects: Landed gentry's heritage in the Polish model of citizenship 2014.(in Russian).

ავტორები Authors:

რაფალ სმოჩინსკი – პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემიის ფილოსოფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის ასოცირებული პროფესორი

Rafal Smoczynski – Associate Professor Institute of Philosophy and sociology Polish Academy of sciences

ტომაზ ზარიცკი – ვარშავის უნივერსიტეტის სოციოლოგიური კვლევის ინსტიტუტის დირექტორი, პროფესორი

Tomasz Zarycki – Director, The Robert B. Zajonc Institute for social Studies, University of Warsaw

ავთანდილ სულაბერიძე – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საზოგადოებრივი მეცნიერებათა განყოფილების დემოგრაფიული კომისიის წევრი

Avtandil Sulaberidze – Director, Institute of Demography and Sociology Ilia State University. The member demographic commission of the Department of Social Sciences Georgian National Academy of sciences

ვლადიმერ სულაბერიძე – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მკვლევარი, ეკონომიკის დოქტორი

Vladimer Sulaberidze – Institute of Demography and Sociology Ilia State University research, Ph. doctor

ნინო გომელაური – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის ასოცირებული მკვლევარი

Nino Gomelauri – Associate Researcher Institute of Demography and Sociology Ilia State University

ნინო ქურდაძე – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი, ოპერატორი

Nino Kurdadze - operator Institute of Demography and Sociology Ilia State University

ნათია შუშტაკაშვილი – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი, ლაბორანტი

Natia Shushtakashvili - Laboratory assistant Institute of Demography and Sociology Ilia State University

მარიამ სულაბერიძე – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი, ლაბორანტი

Mariam Sulaberidze – Laboratory assistant Institute of Demography and Sociology Ilia State University

